

bajterske zajednice u tom razdoblju. U izložbenom prostoru rekonstruirana je Trumbetaševa sobica – s pokućstvom i uporabnim predmetima koje je po povratku u cijelosti pohranio u svojoj kući.

Umjetnikovi crteži i grafike izloženi su na 120 panoa skupa s novinskim člancima iz njemačkoga tiska, koji su vezani za strane radnike. Njima su pridružena pisma, dokumenti te privatne fotografije obitelji i kolega. Tako osmišljen projekt, popraćen veoma kvalitetnim tekstovima Branka Franceschija, Jasne Čapo Žmegač,

... i motiva iz romana "Uroci". Se am godina poslije Božo Biškupić organizirao je prvu njegovu izložbu te mu je izdao grafičku mapu *Gastarbeiter* s predgovorom Veselka Tenžere. Nakon toga slijedi veliki kreativni zamah, Bogdan Žižić snima o njemu dokumentarni film s istim naslovom koji je nosila grafička mapa.

Od 1976. do 1980. imao je šezdesetak izložbi u Njemačkoj. U njegovoj bogatoj biografiji nalazimo podatak kako je 1980. selio dio biblioteke u Veliku Mlaku, pri čemu su ga tadašnje vlasti optužile za širenje neprijateljske propagande te ga osuđuju na godinu i pol. Za njega se zauzima-

beznačna, a se je objasnjuje ako je posredovana crtežom, medijem koji odlikuje iznimna neposrednost. Veoma je dojmljiv kontrast između preciznosti u donošenju arhitekture i *naivnog*, empatičnog i ekspresivnog dočaravanja fizionomije likova, među kojima je najistaknutiji Tonček. Fotografije dodatno pojašnjavaju realističnost i empatiju. One su dokaz istinitosti, baš kao i onovremeni novinski članci. Koliko se god pojedini dijelovi materijala nadopunjuju, njihova cjelovitost upućuje na slojevit autorski postupak. Naime, dokumentarni dio ne može se shvatiti kao odvojen, pomoćni dodatak izlošcima. On

Svaka je sekvenca, bilo da je riječ o crtežu, grafici, fotografiji, članku, dokumentu, iznimno bitna u shvaćanju cjeline, a opet svaka funkcionira *pars pro toto*, snažno reflektirajući dislociranost, otuđenost, strah, osamljenost. I današnje vrijeme donosi iste, ili slične priče, samo s različitim predznakom. Važno je da se priča gastarbajtera, Drage, Tončeka, Ljubice... i mnogih drugih ne zagubi u šumovima povijesnoga zaborava.

BARBARA VUJANOVIĆ

ANTUN BORIS ŠVALJEK, GALERIJA FORUM, ZAGREB, OŽUJAK 2010.

Vedrina jednostavnosti

P rošećete li do kraja ožujka Teslinom ulicom, njezinom sjevernom stranom, naići ćete na jednu veselu izložbu.

Galerija Forum ugošćuje petnaest slika i jednu skulpturu Antuna Borisa Švaljeka. Tih je petnaest slika, od ulja na platnu do kombiniranih tehnika, nastalo unatrag nekoliko godina, dok je jedina skulptura od obojenog lima i keramike, koja obuhvaća nemali dio galerijskog prizemlja, najnovija. Iako nema namjeru pokazati neke od eventualnih Švaljekovih ciklusa, radovi na izložbi mogu se upariti na jednostavnim slikarskim razinama. Bilo da je riječ o prizorima brodova i putovanja (*Turističko putovanje na istok, Povedi me na krstarenje*), o vedutskim motivima Sigeta u vrijeme bitke 1566. ili Zadra u vrijeme Petra Zoranića, animalnim motivima macaklina, jelena, slonova ili ptica, Švaljek je uvijek dosljedan. Crtež je njegova najveća preokupacija, što dokazuje i u brojnim likovima izokefaličnih brodskih putnika, i u jednostavnijim prikazima *tice hodačice*, i u simpatičnom slonu na slici *Zemlja je ravna ploča*, i u ovalnome ili kvadratnome *Boogy Woogyju*.

Višeslojnost ikonografskih komponenti, od nedvojbeno apstraktnih podloga, više geome-

Boogy Woogy (kvadratni), 2010.

trijskih, a manje organskih, pa do najrazličitije figuracije, podsjećaju na brojne kockice koje u

jednu cjelinu slaže sam Švaljek. To su likovna iskustva tradicije i suvremenog, pop-arta i naivne, duhovitosti i ozbiljnosti, kontrasta i dosljednosti. Švaljek na svaku od ovih stavki ima svoj osebujni i prepoznatljivi likovni (od)govor. Vedrina, koja u svojoj crtačkoj jednostavnosti proizlazi iz svakog pojedinog djela, bez obzira imalo ono drukčiju konotaciju ili ne, može nam se učiniti iskonskom i neiskvarenom, dječjom i razigranom. Pisane intervencije na pojedinim slikama kojima se Švaljek igra samo su nadopuna svojevrsnim nadrealnim elementima, elementima humoreske ili osobnog umjetnikova parafa. Osim svih tih više ili manje dokučivih slojeva koje čine ovo slikarstvo toliko specifičnim, treba posebno istaknuti Švaljekovu paletu. Zasiurno je nećete moći doživjeti putem tiskovina, kataloga ili ekrana jer ju je teško prenijeti i opisati. Ona je raznolika i šarolika, prepuna pozitivne energije koja gotovo da pršti sa zidova. Poput dobro nacrtana crtića sa sretnim završetkom. Švaljek interpretirajući sigetsku bitku, lovačku idilu, prizor iz kazališta ili animalni svijet progovara brojnim umjetničkim iskustvima, a rezultati čine njibo-

vu kompilaciju. I to je zapravo jedan od pokazatelja Švaljekove likovne snage.

Petnaest slika i jedna skulptura čine samo mali dio prepoznatljive zasebne staze Švaljekova svestrana likovnog jezika. Zasebne Švaljekove staze, riječima Šimata Banova, za koju se i danas vidi da je imala opravdanje te da je vrijeme dalo za pravo Švaljekovim ludorijama, genetskim šalama, naivizmu i dječjoj mašti. Mogućnosti koje nam autor daje da sami interpretiramo pojedine radove na način koji nam se čini prikladnim (imaju li te interpretacije ikakve veze s onim što nam je Švaljek htio ili ne poručiti) u slučaju ovakvih kompilacija postaju nebrojene. Repertoar kojim Švaljek barata na ovoj zagrebačkoj izložbi u svakom je smislu raznolik. Ima tu i ironičnog, duhovitog, kontrasnog... Milan Bešlić nam u katalogu izložbe lijepo obrazlaže odrednice koje nam donosi Švaljekova umjetnost, a s kojima se u potpunosti možemo složiti. Od osebujne Švaljekove imaginacije i goleme stvaralačke energije do asimilacije iskustva suvremene umjetnosti i dosjetke i humora kao obilježja – sve to rezultira djelima snažne likovne sugestivnosti. Koje upravo i zbog toga treba vidjeti uživo – vedrinu i šarolikost u sumorna vremena.

MARKO KRUŽIĆ